

PŘÍSPĚVEK K VÝSKYTU PŘEDIVEK (*LEPIDOPTERA: YPONOMEUTINAE*) NA ČESKOMORAVSKÉ VRCHOVINĚ

The contribution on the occurrence of ermine moths
(*Lepidoptera: Yponomeutinae*) on Bohemian - Moravian Highland

Jan ŠUMPICH

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Ledeborská 2136, 580 01 Havlíčkův Brod

Príspevok shrnuje faunistická data dosud zjištěných 14 druhů přediček (*Yponomeutinae*) z území Českomoravské vrchoviny.

1. Úvod

Předičky patří k známým skupinám drobných motýlů především díky některým druhům, které způsobují člověku hospodářské škody.

Faunistické poznání některých druhů je na vysoké úrovni, u některých, obtížně rozlišitelných, druhů máme jen kusé informace o jejich rozšíření, preferovaném stanovišti, bionomii, apod..

2. Metodika a materiál

Príspevok je založen na spoľahlivej determinácii dokladového materiálu přediček ve sbírce autora, lokalizace tohoto materiálu je vymezena hranicemi Českomoravské vrchoviny dle pojetí DEMEK et al. (1987). Druhy rodů *Yponomeuta* a *Cedestis* byly determinovány dle habituálních znaků, druhy rodů *Pseudoswammerdamia*, *Swammerdamia*, *Paraswammerdamia* a *Ocnerostoma* pak na základě klíčových znaků na ektodermálních genitáliích. Materiál byl pořízen loven na světlo (přip. světelným lapačem), kde v obou případech je médiem UV záření rtuťové výbojky 125W. Většina materiálu pochází z období let 1992 - 1997. Veškerý materiál sebral, určil a ve své sbírce uložil autor.

3. Výsledky

3.1. Přehled lokalit a jejich stručná charakteristika

č.lok.-lokalita (okres)-faun.čtverec- typ stanoviště

1.Bohdalín-Hutě (Pelhřimov)	6756	kulturní louka, zahrada
2.Dušejov (Jihlava)	6558	rašelinné louky
3.Hamry (Chrudim)	6261	niva Chrudimky
4.Havlíčkův Brod (Havl.Brod)	6359	intravilán města, zahrady
5.Hlinsko (Chrudim)	6261	intravilán města, zahrady
6.Horní Krupá (Havl.Brod)	6359	kult.louka, zahrady
7.Jiříkov (Havl.Brod)	6259	podmáčené louky, křoviny
8.Libice n./D. (Havl.Brod)	6260	xerothermní stráně, lesostep

9.Nasavrky-Libáň (Chrudim)	6160	přírozený listnatý les
10.Pavlov u Ledče (Havl.Brod)	6258	jehl.,list.les, kult.louka
11.Radostín (Žďár n./Sáz.)	6361	rašeliniště
12.Salačova Lhota (Pelhřimov)	6456	jehličnatý až smíšený les
13.Skuteč (Chrudim)	6161	xerotherm.stráně, zpuštělý sad
14.Střížov (Jihlava)	6660	skalnatá lesostep
15.Vržanov (Jihlava)	6660	přírozené mezofilní louky
16.Všerádov (Chrudim)	6261	louky, okraje lesů
17.Zhejral (Jihlava)	6757	rašeliniště u ryb. Zhejral

3.2.Přehled zjištěných druhů

Yponomeuta evonymellus (Linnaeus, 1758) - předivka zhoubná

Materiál: 3: 3.8.1980 1 ex.; 5: 28.7.1983 1 ex., 9.8.1984 1 ex., 3.8.1985 3 ex., 20.6.1986 3 ex., 10.7.1988 1 ex.; 7: 14.7.1996 1 ex.; 11: 2.7.1997 1 ex.; 13: 2.7.1996 1 ex.; 14: 4.7.1996 1 ex., 15.7.1996 1 ex.; 15: 14.7.1982 1 ex.;

Trofická vazba: *Padus avium*

Rozšíření: široce rozšířený druh v celé Evropě, v ČR velmi hojný.

Yponomeuta padellus (Linnaeus, 1758) - předivka ovocná

Materiál: 1: 29.7.1997 1 ex.; 2: 15.8.1996 1 ex.; 7: 14.7.1996 4 ex.; 13: 2.7.1996 1 ex.; 14: 15.7.1996 12 ex., 30.7.1996 1 ex.;

Trofická vazba: Malaceae, *Prunus spinosa*

Rozšíření: široce rozšířený druh v celé Evropě, v ČR velmi hojný.

Yponomeuta malinellus Zeller, 1838 - předivka jabloňová

Materiál: 1: 29.7.1997 1 ex.; 9: 30.7.1996 1 ex.; 11: 25.7.1996 1 ex.; 13: 8.8.1996 2 ex.; 14: 15.7.1996 2 ex.;

Trofická vazba: *Malus* sp.

Rozšíření: široce rozšířený druh v celé Evropě, v ČR velmi hojný.

Yponomeuta cagnagellus (Hübner, 1813) - předivka brslenová

Materiál: 7: 14.7.1996 1 ex.;

Trofická vazba: *Euonymus* sp.

Rozšíření: rozšířený druh v celé Evropě, ve východních Čechách a na Českomoravské vrchovině spíše jednotlivě.

Yponomeuta plumbellus (Den.et Schiff., 1775) - předivka menší

Materiál: 8: 1.8.1994 1 ex.; 13: 23.8.1995 1 ex.;

Trofická vazba: *Euonymus* sp.

Rozšíření: rozšířený druh v celé Evropě, taktéž ve východních Čechách bývá lokálně hojný, na Českomoravské vrchovině dosud zjištěn jen v Železných horách.

Yponomeuta sedellus Treitschke, 1832 - předivka šedá

Materiál: 6: 18.5.1994 1 ex., 31.5.1995 2 ex.; 9: 6.8.1996 2 ex.; 10: 8.5.1993 1 ex., 19.5.1993 1 ex., 15.5.1994 2 ex., 12.8.1994 1 ex., 1.8.1996 1 ex.;

Trofická vazba: *Sedum maximum*, (*Euonymus* sp. ?)

Rozšíření: rozšířený druh na české straně Českomoravské vrchoviny, na moravské straně dosud nezjištěn. LAŠTŮVKA et al. (1993) opakuje v checklistu motýlů Moravy pouze starý publikovaný nález z konce minulého století, nově byl výskyt tohoto druhu na Moravě publikován z Pálavy (LAŠTŮVKA 1994). Ve východních Čechách je plošně rozšířen a lokálně hojný (HRUBÝ 1959, ROTTER 1995, Šumpich - nepublikováno).

Pseudoswammerdamia combinella (Hübner, 1786) - předivka

Materiál: 10: 13.5.1993 1 ex.; 12: 23.6.1997 1 ex.; 14: 25.5.1995 3 ex., 4.7.1996 2 ex., 10.6.1997 1 ex., 23.6.1997 1 ex.; 15: 1.6.1993 1 ex.;

Trofická vazba: Amygdalaceae

Rozšíření: rozšířený druh, na Českomoravské vrchovině lokálně hojný na exponovaných stráních s porosty *Prunus spinosa* (ŠUMPICH et DVOŘÁK 1998).

Swammerdamia caesiella (Hübner, 1796) - předivka

Materiál: 11: 3.7.1996 2 ex., 19.7.1996 2 ex., 27.7.1996 1 ex.;

Trofická vazba: *Betula* sp.

Rozšíření: v Evropě rozšířený druh, v Čechách lokálně zejm. na rašeliništích a mokřadech (JAROŠ et SPITZER 1987: mokřad Černiš, SPITZER et JAROŠ 1993: rašeliniště Červené Blato, VÁVRA, NOVÁK, LIŠKA et SKYVA 1996: rašeliniště u Mimoně). Na Českomoravské vrchovině zjištěn pouze na Radostínském rašeliništi.

Swammerdamia pyrella (de Villiers, 1789) - předivka hrušňová

Materiál: 5: 3.8.1991 1 ex., 4.8.1991 1 ex., 10.8.1991 1 ex., 20.7.1992 2 ex.; 6: 18.5.1994 1 ex.; 13: 23.8.1995 1 ex., 8.8.1996 3 ex., 21.8.1996 1 ex.;

Trofická vazba: Malaceae, *Betula* sp.

Rozšíření: široce rozšířený druh, hojný zejm. v ovocných sadech, ve volné přírodě spíše na lesostepních stanovištích s křovinným patrem (*Crataegus* sp.) příp. s torzy starých ovocných výsadeb.

Swammerdamia compunctella (Herrich-Schäffer, 1855) - předivka

Materiál: 11: 9.7.1995 1 ex., 27.6.1996 3 ex.;

Trofická vazba: *Sorbus aucuparia*, *Sorbus* sp.(?)

Rozšíření: rozšířený, avšak nehojný, spíše vzácný druh, vázaný na stanoviště s živnou rostlinou. Z východních Čech ani z Českomoravské vrchoviny dosud nebyl výskyt publikován.

Pozn.: Druh nedopatřením chybí v Checklistu motýlů Evropy (AGASSIZ D. et FRIESE G., 1996).

Paraswammerdamia albicapitella (Scharfenberg, 1805) - předivka

Materiál: 14: 2.8.1994 1 ex., 4.7.1996 1 ex., 15.7.1996 1 ex., 30.7.1996 1 ex., 4.6.1997 1 ex.;

Trofická vazba: *Prunus spinosa*, *Crataegus* sp.

Rozšíření: v Evropě rozšířený druh, v České republice lokální s minimem publikovaných údajů. V Čechách jej prvně zjistil B. Vančura v Srbsku (SOLDÁT et STARÝ 1978), na Moravě M. Janovský v Beskydech (LAŠTŮVKA et al. 1993). Na Českomoravské vrchovině byl druh zjištěn v rámci entomologického průzkumu údolí řeky Brtnice u Jihlavy (ŠUMPICH et DVOŘÁK 1998).

Paraswammerdamia nebulella (Goeze, 1783) - předivka

Materiál: 4: 6.7.1996 2 ex.; 14: 15.7.1996 3 ex.;

Trofická vazba: *Sorbus aucuparia*, *Crataegus* sp.

Rozšíření: v Evropě velmi rozšířený druh, v České republice zjištěn nehojně až vzácně na různých druzích stanovišť (JAROŠ et SPITZER 1987, JANOVSÝ et GOTTWALD 1991, LAŠTŮVKA 1994, VÁVRA, NOVÁK, LIŠKA et SKYVA 1996), ve východních Čechách byl výskyt publikován pouze z Orlických hor (ROTTER 1995). KARISCH (1995) uvádí druh *P.nebulella* jako charakteristický taxon pahorkatinných až horských stanovišť s přirozeným výskytem jeřábu.

Cedestis gysseleniella Zeller, 1839 - předivka

Materiál: 4: 6.7.1996 1 ex.; 11: 22.8.1995 1 ex.; 1.8.1996 1 ex.; 14: 4.7.1996 2 ex.;

Trofická vazba: *Pinus* sp.

Rozšíření: rozšířený druh jehličnatého lesa

Ocnerostoma friesei Svenson, 1966 - předivka

Materiál: 14: 6.5.1996 4 ex., 12.5.1997 1 ex.; 17: 20.5.1993 3 ex.;

Trofická vazba: *Pinus* sp.

Rozšíření: Přestože od příbuzné *O.pinariellum* byl odlišen relativně nedávno, ukazuje se, že areál jeho výskytu je velmi široký a mnohde je hojnější než *O.pinariellum*.

Tab. 1: Systematické postavení předivek (Yponomeutinae) a počty druhů známých v Evropě, v České republice (AGASSIZ et FRIESE 1996) a na Českomoravské vrchovině.

Tab. 1: Systematic position of erminemoths (Yponomeutinae) and the number of species of Europe and the Czech republic (AGASSIZ et FRIESE 1996) and of Bohemian - Moravian highland.

Yponomeutoidea

— Yponomeutidae (107 - 53)	
— Scythropinae (1 - 1)	
— Yponomeutinae (59 - 21 - 14)	— Yponomeuta (9 - 8 - 6)
— Praydinae (6 - 3)	— Euhyponomeuta (1 - 1 - 0)
— Argyresthiinae (41 - 28)	— Zelleria ((4 - 0 - 0)
— Ypsolophidae (42 - 19)	— Euhyponomeutoides (2 - 0 - 0)
— Plutellidae (20 - 7)	— Kessleria (24 - 1 - 0)
— Acrolepiidae (21 - 6)	— Paradoxus (1 - 0 - 0)
— Glyphipterigidae (18 - 8)	— Parahyponomeuta (1 - 0 - 0)
— Heliodinidae (1 - 1)	— Pseudoswammerdamia (1 - 1 - 1)
— Bedelliidae (2 - 2)	— Swammerdamia (4 - 3 - 3)
— Lyonetidae (27 - 15)	— Paraswammerdamia (6 - 2 - 2)
	— Cedestis (2 - 2 - 1)
	— Banghaasia (1 - 0 - 0)
	— Ocnerostoma (2 - 2 - 1)
	— Niphonympha (1 - 1 - 0)

4. Diskuse

Poznávání fauny drobných motýlů obecně na Českomoravské vrchovině stojí na samém počátku. Zatímco u čeledí velkých motýlů (zejm. píďalek a můr) byla z tohoto území publikována řada prací, u zbývajících čeledí tzv. „drobných“ motýlů je v tisku první velmi stručný výčet druhů zjištěných během faunistického výzkumu motýlů údolí řeky Brtnice u Jihlavy (ŠUMPICH et DVOŘÁK 1998). Tato práce obsahuje seznam osmi zjištěných druhů předeivek bez bližších fenologických dat.

Předkládaný příspěvek tuto práci doplňuje o faunistické údaje této skupiny z celého území Českomoravské vrchoviny, výsledkem je uvedení 14 druhů předeivek pro tento region (srv. tabulka 1). Tento vysoký podíl zjištěných druhů (cca 66% druhů České republiky) je dán především značnou pestrostí biotopů Českomoravské vrchoviny a důsledným rozlišením jednotlivých druhů. Zjištění druhů *S.compunctella*, *S.caesiella*, *P.albicapitella*, *P.nebulella* a *O.friesei* významně obahacuje poznání o rozšíření těchto druhů v České republice.

5. Závěr

V příspěvku jsou shrnuty faunistické údaje 14 druhů předeivek z území Českomoravské vrchoviny. Zjištění většiny druhů rodů *Swammerdamia* a *Paraswammerdamia* významně přispívá k poznání areálu výskytu těchto druhů v České republice.

Summary

This paper summerizes the faunistic data of 14 species of ermine moths in the territory of Bohemian - Moravian highland. The finding of the most of species of genus *Swammerdamia* and *Paraswammerdamia* contributes to knowledge of area of occurrence of this species in the Czech republic.

Použitá literatura

- AGASSIZ D., FRIESE G., 1996: Yponomeutidae. In: KARSHOLT O. et RAZOWSKI J. [edit.], 1996: The Lepidoptera of Europe. A Distributional Checklist. Apollo books, Stenstrup, 380 pp..
- DEMEK J. [red.] et al., 1987: Zeměpisný lexikon ČSR. Hory a nížiny. Praha.
- HRUBÝ K., 1959: Motýlí fauna Dvora Králové nad Labem a nejbližšího okolí. Acta Musei Reginaehradecensis S.A., Scientinae Naturales, 3: 217-294.
- JANOVSKÝ M., GOTTWALD A., 1991: Pozoruhodné nálezy Lepidopter pro ČSFR 7. Zprávy Čs. Společ. Entomol. ČSAV, 27 (2-4): 58-63.
- JAROŠ J., SPITZER K., 1987: Motýlí fauna /Lepidoptera) mokřadu Černiš v jižních Čechách. Jihočes. muzeum v Českých Budějovicích. Přír. vědy, 42 pp..
- KARISCH T., 1995: Die Schmetterlinge der Fichtenwälder des Hochharzes (Insecta: Lepidoptera). Faun. Abh. Mus. Tierkd. Dresden, 20 (7): 89-132.
- LAŠTŮVKA Z., 1994: Motýli rozšířeného území CHKO Pálava. Agronomická fakulta Vysoké školy zemědělské, Brno, 118 pp..
- LAŠTŮVKA Z., ELSNER V., GOTTWALD A., JANOVSKÝ M., LIŠKA J., MAREK J. et POVOLNÝ D., 1993: Katalog motýlů moravskoslezského regionu. Agronomická fakulta Vysoké školy zemědělské, Brno, 130 pp..
- ROTTER M., 1995: Motýli Orlických hor a Podorlicka (IV). Vč. sb. přír. - Práce a studie, 3: 65-80.
- SOLDÁT M., STARÝ B., 1978: Fauna drobných motýlů Karlštejnska. Bohemia centralis, 7: 105-149.

- SPITZER K., JAROŠ J., 1993: Lepidoptera associated with the Červené Blato bog (Central Europe): Conservation implications. Eur. J. Entomol., 90: 323-336.
- ŠUMPICH J., DVOŘÁK M., 1998: Motýli (*Lepidoptera*) údolí řeky Brtnice (Českomoravská vrchovina, okr Jihlava). Vlast. sbor. Vysočiny, odd. přír. věd, XIII: 111-153.
- VÁVRA J., NOVÁK I., LIŠKA J. et SKYVA J., 1996: Motýlí fauna přírodní rezervace „Hradčanské rybníky“ u Mimoně (*Lepidoptera*). Klapalekiana, 32: 89-121.

Došlo: 20.4.1998